

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційне дослідження Матієвої Яни Сергіївни на тему:
«Економічна функція держави: міжнародно-правовий вимір», подане
на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08
«Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Сучасний розвиток міжнародного економічного права характеризується суттєвим ускладненням інституційного середовища, в якому держава реалізує свої регуляторні повноваження. Багатосторонні торговельні режими, міжнародні фінансові механізми, транскордонні інвестиційні потоки та стрімке поширення цифрових платформних ринків формують принципово нові умови для здійснення державою її економічної функції – умови, що потребують комплексного правового осмислення.

Особливої гостроти набуває проблема співвідношення державного суверенітету у сфері економічного регулювання та міжнародно-правових зобов'язань, що беруть на себе держави в рамках членства у міжнародних організаціях та участі у багатосторонніх договірних режимах. Питання про те, де проходить межа між законним державним регулюванням і порушенням міжнародних стандартів у сферах оподаткування, захисту конкуренції та регулювання фінансових ринків, залишається дискусійним як у доктрині, так і в міжнародній правозастосовній практиці.

Окремого наукового дослідження потребує й виклик, пов'язаний із появою нових економічних явищ – криптоактивів, децентралізованих фінансових систем та алгоритмічних ринків, - які виходять за межі традиційних правових категорій і ставлять під сумнів ефективність наявних міжнародно-правових регуляторних механізмів. Для України, яка перебуває в процесі формування власної моделі цифрової економіки, розробка відповідних правових підходів є нагальним завданням.

Тематика дисертації кореспондує з науково-правовим напрямом дослідження ДВНЗ «Ужгородський національний університет» «Модернізація теорії і практики сучасних глобалізаційних викликів у міжнародному праві» (номер державної реєстрації 0124U002815) та відповідає освітньо-науковій програмі за спеціальністю 081 «Право».

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційне дослідження Матієвої Яни Сергіївни є однією з перших в Україні спроб системного аналізу економічної функції держави крізь призму її міжнародно-правового виміру з урахуванням сучасних викликів цифрової трансформації. Наукова новизна проявляється у комплексному підході, який поєднує теоретико-правовий і галузевий аспекти дослідження.

Результати дослідження знайшли відображення у наступних положеннях.

Здобувачкою сформульовано авторське визначення поняття «економічна функція держави» в міжнародно-правовому вимірі, яке відображає вплив міжнародно-правових зобов'язань на зміст та форми державного регулювання економічних відносин в умовах сучасних глобальних трансформацій.

Розроблено авторську класифікацію міжнародно-правових інструментів регулювання економічної функції держави за критеріями сфери застосування, юридичної сили та інституційного механізму імплементації. Ця класифікація дозволяє систематизувати розрізнений масив міжнародно-правових актів і надає концептуальну основу для подальших галузевих досліджень.

Виявлено системні прогалини у механізмах адаптації міжнародних стандартів, зокрема у сферах оподаткування, митного регулювання та захисту конкуренції – до українського законодавства, а також запропоновано конкретні заходи щодо їх усунення з урахуванням євроінтеграційного вектора розвитку України.

Обґрунтовано необхідність адаптації чинних міжнародно-правових стандартів до нових викликів цифрової економіки – криптоактивів, децентралізованих фінансів та транскордонних платформних ринків – у контексті умов воєнного стану та повоєнної відбудови.

Ступінь обґрунтованості наукових положень дисертації та їх достовірність.

Дисертаційна робота вирізняється чіткою логічною структурою, яка відповідає меті та завданням дослідження. Здобувачка демонструє впевнене володіння широким арсеналом загальнонаукових і спеціально-правових методів: діалектичний та історико-правовий методи застосовуються для відтворення еволюції концепцій економічної функції держави від класичного лібералізму до сучасних доктрин «регуляторної держави» і «держави розвитку»; порівняльно-правовий – при аналізі підходів міжнародних організацій (ЄС, ОЕСР, СОТ, МВФ); системно-структурний та формально-логічний – для виявлення прогалин і вироблення рекомендацій.

Емпірична база роботи є репрезентативною та охоплює ключові міжнародно-правові акти: Угоду про асоціацію між Україною та ЄС, документи ОЕСР у межах Проєкту BEPS, директиви ЄС щодо цифрових послуг, стандарти автоматичного обміну податковою інформацією (CRS/FATCA), а також відповідне національне законодавство.

Структура і зміст роботи відповідають заявленим меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження. Висновки є обґрунтованими, логічно пов'язаними з теоретичними положеннями та відповідають опрацьованій нормативно-правовій базі.

Достовірність наукових положень і рекомендацій, сформульованих у дисертації, не викликає сумнівів. Дослідження виконане на належному теоретичному рівні, з достатнім науково-методологічним обґрунтуванням, що дозволяє вважати роботу самостійним внеском у науку міжнародного права.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження знайшли достатнє відображення в опублікованих наукових працях здобувачки. У ході виконання дисертаційного дослідження опубліковано 8 наукових праць, з яких: 3 статті у фахових виданнях та 5 тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Положення, що виносяться на захист, розроблені авторкою особисто та відображають основні теоретичні і прикладні результати дослідження.

Дискусійні положення і зауваження.

У цілому позитивно оцінюючи наукову цінність та значення дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне вказати на низку питань, що потребують додаткової аргументації або уточнення під час захисту:

1. Дисертаційна робота демонструє ґрунтовне опрацювання різних наукових підходів до розуміння функцій держави загалом і її економічної функції, зокрема. Водночас видається, що методологічна рамка дослідження могла б бути ще більш чітко артикульована. Зокрема, у тексті простежується використання елементів функціонального, інституційного та нормативно-правового підходів, які взаємодоповнюють один одного, проте їх співвідношення не завжди подано як цілісну методологічну конструкцію. У зв'язку з цим доцільним виглядало б або більш послідовне дотримання одного базового підходу, або ж спеціальне обґрунтування їх синтезу із визначенням меж застосування кожного з них. Це дозволило б ще більше посилити логічну узгодженість роботи та чіткість авторської позиції.

2. Перевагою дисертації є високий рівень теоретичного узагальнення та систематизації матеріалу. Разом з тим окремі положення роботи могли б бути додатково підсилені шляхом їх більш детальної операціоналізації у площині правозастосування. Зокрема, інтерес становить питання, яким чином запропоноване авторкою бачення економічної функції

держави може бути трансформоване у конкретні правові механізми, інструменти державної політики або процедурні рішення в діяльності органів публічної влади.

3. У дисертації підкреслюється значення економічного суверенітету держави в умовах міжнародної взаємодії. Водночас окремі аспекти цієї категорії могли б бути розкриті більш деталізовано, зокрема в частині впливу міжнародно-правових зобов'язань на трансформацію його змісту та на баланс між інтеграційними процесами і національною економічною автономією.

4. Обґрунтовуючи необхідність інституційної трансформації як умови ефективної реалізації економічної функції держави, авторка апелює до концепцій good governance та digital governance, однак не розкриває, які саме інституційні зміни є першочерговими для України з урахуванням умов воєнного стану. Виникає питання про те, як розставити пріоритети між реформами, що потребують значних ресурсів і часу, та невідкладними потребами воєнного й повоєнного регулювання? Відповідь на нього посилила б практичний потенціал рекомендацій дослідження та надала б йому більшої прикладної цінності.

Водночас висловлені зауваження мають здебільшого дискусійний характер і жодною мірою не применшують загалом позитивної оцінки поданої роботи, що, безумовно, варто окремо підкреслити в цьому контексті. Здобувачка продемонструвала належний рівень здатності до самостійного наукового пошуку, а отримані нею результати становлять вагомий і обґрунтований внесок у розвиток сучасної правової науки.

Загальний висновок щодо дисертаційного дослідження здобувачки ступеня доктора філософії Матієвої Яни Сергіївни. Дисертаційне дослідження Матієвої Яни Сергіївни на тему «Економічна функція держави: міжнародно-правовий вимір», яке було подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081

«Право», є завершеною самостійною та кваліфікованою науковою працею, у якій здійснено комплексне дослідження міжнародно-правового виміру економічної функції держави та визначено особливості механізмів її реалізації в умовах глобалізації, цифрової трансформації та євроінтеграційного курсу України. За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю основних положень, висновків і рекомендацій, практичним значенням та повнотою викладення результатів у наукових публікаціях дисертація відповідає вимогам, що ставляться до дисертаційних досліджень відповідно до «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами та доповненнями). Матієва Яна Сергіївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного права
та процесу ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»**

Віктор ЗАБОРОВСЬКИЙ

Підпис Заборовського В.В.

«засвідчую»

**Вчена секретарка ДВНЗ
«Ужгородський національний
університет», к.т.н.**

Олена МЕЛЬНИК